

21. კავთისხევი, კატაულა. ეკლესია. სტელა

48

VIII ს. მოსახსენებლები გრიგოლ უპატოსისა და მისი
სახლის წევრებისა

სხსმ—№ 133. მწვანე ქვის ოთხკუთხა სვეტი, შემკული ორნამენტებით, წმინდანთა და ქტიტორის სახლის წევრთა ქანდაკებებით: დასავლეთის ფასად-

ზე გამოქანდაკებულია წყვილ-წყვილად, ზევიდან ქვევით ოთხ წყვილად მდგომი წმინდანი; სამხრეთისა და ჩრდილოეთის ფასადებზე გამოქანდაკებულია წარჩინებულ მამაკაცთა და ქალთა ფიგურები. ზოგიერთ მათგანს ახლავს ამოღებული ასომთავრული წარწერა — ვედრება წმინდანისადმი, მვედრებლის სახელის აღნიშვნით. სტელის ზომა ქრილში: ქვემოთ — 31×31 , ზემოთ — 27×27 . სიმაღლე—166. სტელას როგორც თავი, ისე ბოლო მოტეხილი აქვს (აღ. ჯავახიშვილის ვარაუდით მისი თავდაპირველი სიგრძე უნდა ყოფილიყო 250: [212]. Н. Г. Чубинашвили, 103).

ძეგლზე მოთავსებულ წარწერებს განკვეთილობის ნიშნები არ ახლავთ. სიტყვები ერთმანეთისაგან არაა დაცილებული. ქარავმის ნიშანი — გრძელი, სწორი, განივი ხაზი.

წარწერების დათარიღება სხვა გამოცემებში: 1) VII—VIII სს. (ჩ); VIII—IX სს. მიჯნა ([115], Ал. Джавахишвили, 9); 3) VII ს. (ჩბ).

წარმოდგენილი დათარიღების საფუძველი: 1) პალეოგრაფიული ნიშნები: ყ შ-ს აქვს არა მარტო ძლიერ გადახსნილი რკალები, არამედ ირიბი შერეთება ზედა რკალისა ბუნთან; ყ ჯ რკალგახსნილია; უ ე, უ ვ, უ ლ აქვთ ოდნავ შესამჩნევი დასაწყისი მარცხნივ გაზიდული დამატებითი განივი ხაზებისა; 2) შინაარსი: რიგითი ფეოდალი ატარებს „უპატოსის“ ტიტულს (ე. ი., ერისმთავართა სახლის წევრების უპატოსობა განვლილი ეტაპია).

ძეგლს 1920-იანი წლების დასაწყისში მიაკვლიეს გ. ჩუბინაშვილმა და გ. ჩაჩანიძემ, სოფ. კავთისხევის სამხრეთ-აღმოსავლეთით, მდ. კავთურის მარცხენა მხარეზე, ზეგან „კატაულაზე“. აქ VIII ს. სამნავიანი ბაზილიკის შუა ეკლესიაში, აფსიდის ახლოს, კანკელის ადგილზე, სამხრეთის კედელთან $1/2$ მეტრის მანძილზე იდგა აღნიშნული სტელა, როგორც ჩანს, შეტანილი და ჩადულაბებული მიწაში ეკლესიის დასაცავად. ძეგლის აღმომჩენებმა ჩამოიტანეს იგი თბილისში და ჩააბარეს თბილისის უნივერსიტეტის ხელოვნ. კაბინეტს (შემდეგ ძველი ხელოვნების მუზეუმს). ამჟამად დაცულია სხსმ-ში.

1. გრიგოლ უპატოსის

სტელის ჩრდილოეთ ფასადზე გამოქანდაკებულია 5 წარჩინებული მამაკაცის ფიგურა (გრიგოლ უპატოსის სახლის წევრების). პირველ კვადრატში, ფიგურის მხრებს ზემოთ, ორივე მხარეზე და წელთან, მარცხნივ, ამოღარულია წარწერა: მარცხნივ — 5 სტრ., ზომით 9×4 , მარჯვნივ — 4 სტრ., ზომით 7×2 . წელთან — 5 სტრ., ზომით 7×4 . (ტაბ. 28,1,2).

გამოცემები:

- 1) [113], გ. ჩაჩანიძე, 261—262 (მხედრ. ტრნასლიტ. და ტრანსკრ.,) (ჩ).
- 2) [212, Н. Г. Чубинашвили, 104, ტაბ. 76,1 (მხედრ. ტრანსკრ., აღ. ჯავახიშვილის წაკითხვით; ფოტო) (ჟ).

1. ბჟღ
 2. ჯღ
 3. ჟღ
 4. აჟ
 5. ლჟ
 6. ჟ
 7. ა
 8. ჟ
 9. ჟ
 10. ჟ
 11. ა
 12. ჟ
 13. ჟ
 14. ჟ

სურ. 46.

1. ბჟღ	5. ჟღ
2. ჯღ	6. ა
3. ჟღ	7. ა
4. აჟ	8. ჟ
9. ლჟ	
10. ჟ	
11. ა	
12. ჟ	
13. ჟ	
14. [ს]	

ჩ: 2 გი. 4 რე. 5 და გ. 8 უნს.

წმიდ²აო¹ [თ]³ევდ⁴ორე⁵და [ილა]⁶რი⁷ონ⁸შ(ეი)წ(ყა)ლე⁹ |¹⁰გარ¹¹იგ¹²ოლ¹³ |¹⁴სი.

ჩ: წმიდ[ათ] გიორგი ევ[ე]დრე გრ იგოლ კატოსი და გიორგი (?) [მ]ონ[ათა] შეუნდოს.
8 შეიწყალი ქ.

2. მუჭელის

სტელის ჩრდილოეთ ფასადზე, მეორე კვადრატში (გრიგოლ უპატოსის ფიგურის ქვემოთ) გამოქანდაკებულია წარჩინებული მამაკაცის მეორე რელიეფი. მის მხარმარცხნივ ამოღარულია სამსტრიქონიანი წარწერა, ზომით 8,5x4. (ტაბ. 28,1,3).

გ ა მ ო ც ე მ ა :

[113], გ. ჩაჩანიძე, 262 (მხედრ. ტრანსლიტ.) (ჩ).

1. შQ4

მუ/2ჭელი/3 კ ...

2. S767

3. ზ...

ჩ: მონ||ილ

კაჟ
5767
ზ

სურ. 47.

3. ლატავრის

სტელის სამხრეთ ფასადზე გამოქანდაკებულია 5 წარჩინებული ქალის ფიგურა (გრიგოლ უპატოსის სახლის წევრების). პირველ კვადრატში გამოქანდაკებული ქალის ფიგურის მხრებს ზემოთ, ორივე მხარეს შემორჩა ამოღარული ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი. წარწერა თავდაპირველად ყოფილა 4-სტრიქონიანი თითოეულ მხარეზე. ახლა მარცხენა მხარეზე შემორჩა მისი III—IV სტრ., სიგრძით — 5 და სიმაღლით — 4, მარჯვნივ — IV სტრ., 4,5 სიგრძის. (ტაბ. 29,1,2).

გ ა მ ო ც ე მ ე ბ ი :

1) [113], გ. ჩაჩანიძე, 262 (მხედრ. ტრანსლიტ. და ტრანსკრ.). (ჩ). 2) [212], Н. Г. Чубинашвили, 105 (რუს. და ალ. ჯავახიშვილის წაკითხვ. მხედრ. ტრანსკრ.) (ჯ), (ჩბ).

1. [ჩჃ7]

2. [Q177][7]

3. კ7Ⴣჳ

4. 79767

[ჯჯ]

[ზჯჯჯჯ]

[77ჯჯ]

ფჯ7

ჩ: 1. გი 2. რი მკ 3. ი შენი/ შშლე

ჩ: [წმიდაო] გიორგი მხევალი შენი — — — შეიწყალე. ჭ: ...რი მკვეალი შენი შეიწყალე
ჩბ: [ჯუარო პატოსანო დინა]რი მკვეალი შენი შეიწყალე
* სახელის აღდგენა პირობითია.

ჩ ბ 7
ა 7 7
კ 7 7
რ 7 7

გ 7
დ 7
ე 7
ვ 7

სურ. 48.

4. მარიაშის

სტელის სამხრეთ ფასადზე, მეორე კვადრატში (ლატავრის ფიგურის ქვე-
მოთ) გამოქანდაკებულია წარჩინებული ქალის მეორე რელიეფი, რომლის
მხრებს ზემოთ, ორივე მხარეზე, ამოღარულია ასომთავრული წარწერა. მარ-
ცხნივ — 5 სტრ., სიგრძით — 5 და სიმაღლით — 10. მარჯვნივ — 4 სტრ.,
სიგრძით — 3 და სიმაღლით — 7. (ტაბ. 29,1,3).

გ ა მ ო ც ე მ ე ბ ი:

1) [113], გ. ჩაჩანიძე, 262 (მხედრ. ტრანსლიტ. და ტრანსკრ.) (ჩ). 2) [212],
Н. Г. Чубинашвили, 105, ტაბ. 76,2 (მხედრ. ტრანსკრ., აღ. ჯავახიშვილის
წაკითხვით; ფოტო).

1. ა 7 7
2. ბ 7 7
3. გ 7 7
4. დ 7 7
5. ე 7 7

1. ვ 7
2. გ 7
3. დ 7
4. ე 7

ჯ¹(უარ)ო პ[ატო]ოქსა[ინო] მ(არი)ამ[ე] მკ[ე]ა[ლ]
⁴ე[ი]ა[ლი] შ[ე]ნი[შ(ეი)]წ(ყა)ლ)ე

¹ ჯვარო ჩ. 4 შენი - ჩ.

- 3 კ 7 7] მკ ჩ.
4. ლ 7 7] - ჩ.

$\overline{\chi a \psi}$
 $\overline{a \sigma \tau}$
 $\overline{\sigma \tau \rho}$
 $\overline{\eta \tau \zeta \eta \psi}$
 $\overline{\psi \rho \eta}$

$\tau \rho \eta$
 $\rho \sigma$
 $\rho \psi \eta$
 $\eta \rho \eta$

სურ. 49.

5. ესაკის

სტელის სამხრეთ ფასადზე, მესამე კვადრატში (მარიამის ფიგურის ქვე-
მოთ) გამოქანდაკებულია წარჩინებული ქალის მესამე რელიეფი, რომლის თავ-
თან, მარცხნივ, ამოღარულია ოთხი ასომთავრული გრაფემა, სიგრძით 4,5. (ტაბ.
30).

გ ა მ ო ც ე მ ა :

[113], გ. ჩაჩანიძე, 263 (მხედრ. ტრანსლიტ.) (ჩ).

ႦႮႮ

ესაკ

ႦႮႮ

ისაკ ჩ.

ისაკ ჩ.

სურ. 50.